

*Члену-корреспонденту Национальной Академии наук
Республики Армения, заместителю Главного
редактора “Химического журнала Армении”
Сурену Левоновичу Харатяну — 70 лет.*

*Поздравляем!
Желаем всего-всего наилучшего!*

ՍՈՒՐԵՆ ԼԵՎՈՆԻ ԽԱՌԱՏՅԱՆ

(ծննդյան 70-ամյակի առթիվ)

Այս տարի լրացավ ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ **Սուրեն Լևոնի Խառատյանի** 70 տարին:

Ս.Լ. Խառատյանը 1966 թ. ավարտել է Շամշադինի շրջանի Բերդի թիվ 1 միջնակարգ դպրոցը և ընդունվել ԵՊՀ քիմիայի ֆակուլտետ, որն ավարտել է 1971 թ.-ին: Նրա գիտական գործունեությունն սկսվել է դեռևս ուսանողական տարիներին (1970 թ.) ՀԽՍՀ ԳԱ Քիմիական ֆիզիկայի լաբորատորիայում: Համալսարանն ավարտելուց հետո, 1971թ. ընդունվել է Հայաստանի ԳԱ Քիմիական ֆիզիկայի լաբորատորիայի ասպիրանտուրան և գործուղվել ԽՍՀՄ ԳԱ Քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտի Չեռնոգոլովկայի մասնաճյուղ՝ այրման և բոցավառման տեսության բնագավառի հայտնի մասնագետ պրոֆ. Ա.Գ. Մերժանովի լաբորատորիա: Ասպիրանտուրան ավարտելուց հետո 1975թ.-ից նա աշխատանքի է անցել ՀԽՍՀ ԳԱ Քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտում, որտեղ 1977 թ. պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսություն, ստացել քիմիական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան: 1977-1982 թթ. նույն ինստիտուտում եղել է «Այրման պրոցեսների թերմոդինամիկայի և կինետիկայի» հետազոտական խմբի ղեկավար, իսկ 1982 թ. մինչև հիմա՝ «Բարձրջերմաստիճանային ինքնատարածվող սինթեզի (ԲԻՍ) պրոցեսների կինետիկայի» լաբորատորիայի վարիչ: Իր գիտական աշխատանքների մի մասը՝ նվիրված պինդ ֆազի մասնակցությամբ ընթացող արագընթաց քիմիական ռեակցիաների մակրոկինետիկային, նա 1995 թ. ներկայացրել է ՌԴ ԳԱ Կառուցվածքային մակրոկինետիկայի ինստիտուտում և պաշտպանել դոկտորական ատենախոսություն, ստանալով ֆիզ.-մաթ. գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճան: 2006 թ. նրան շնորհվել է պրոֆեսորի կոչում, 2010 թ. ընտրվել է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ:

Պրոֆ. Ս.Լ. Խառատյանի գիտական աշխատանքները վերաբերում են անօրգանական պինդ նյութերի մասնակցությամբ ընթացող բարձրջերմաստիճանային արագընթաց քիմիական ռեակցիաների մակրոկինետիկային, դրանց առանձնահատկություններին՝ իզոթերմ և ոչ իզոթերմ պայմաններում, ինչպես նաև հետերոգեն համակարգերում այրման ալիքի տարածման, այրման կոնդենսված արգասիքների քիմիական և ֆազային բաղադրության և կառուցվածքագոյացման օրինաչափությունների պարզաբանմանը:

Ս.Լ. Խառատյանի կողմից մշակվել ու տեսական հիմնավորում է ստացել պինդ-ֆազային այրման պրոցեսների քիմիական խթանման եղանակը, ձևակերպվել են այրման խթանիչներին ներկայացվող հիմնական պահանջները: Դա թույլ է տվել զգալիորեն ընդլայնել տեխնոլոգիական

այրման սինթետիկ հնարավորությունները, մասնավորապես, հնարավոր է դարձել ԲԻՍ պրոցեսներ կազմակերպել մի շարք թույլ էկզոթերմ համակարգերում ու առավել կառավարելի դարձնել այրման էքստրեմալ պայմաններում ընթացող քիմիական ռեակցիաների արգասիքների կառուցվածքագոյացման պրոցեսները:

ՀՀ ԳԱԱ Քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտում նրա ղեկավարած լաբորատորիայում մշակվել են նոր կերամիկական ու կոմպոզիցիոն նյութերի լայն տեսական ու ստացման ԲԻՍ տեխնոլոգիական պրոցեսներ, ինչպես նաև մի շարք արժեքավոր մետաղական փոշիների (այդ թվում՝ կոբալտ, նիկել, պոլիմե, մոլիբդեն, ինտերմետաղական նյութեր) ստացման արդյունավետ եղանակներ:

Վերջին տարիների նրա աշխատանքներում մեծ ուշադրություն է դարձվում քիմիական ռեակցիաների կինետիկայի առանձնահատկություններին ոչ իզոթերմ պայմաններում և տաքացման արագության ազդեցությանը ռեակցիայի մեխանիզմի վրա: Այդ խնդիրների ուսումնասիրման համար նախագծվել և պատրաստվել են նոր սերնդի էլեկտրաթեմոգրաֆիական սարքավորումներ՝ էլեկտրոնային կառավարման ֆունկցիոնալ լայն հնարավորություններով և համապատասխան ծրագրային ապահովումով Windows միջավայրում: Մի շարք հետերոգեն ռեակցիաների օրինակով ցույց է տրվել, որ տաքացման արագությունը որոշիչ դեր ունի ռեակցիայի ընթանալու մեխանիզմի ու կինետիկայի, ինչպես նաև պինդ արգասիքների միկրոկառուցվածքի ձևավորման համար:

Պրոֆ. Ս.Լ. Խառատյանը միջազգային ճանաչում ունեցող գիտնական է, նա 400-ից ավելի գիտական աշխատանքների հեղինակ է: Նրա գիտական հոդվածներից ավելի քան 100-ը տպագրվել են միջազգային բարձր վարկանիշ ունեցող ամսագրերում: Մեծ թվով զեկուցումներ է կարդացել տարբեր երկրներում կազմակերպված միջազգային գիտաժողովներում ու սեմինարներում (ԱՄՆ, Չինաստան, Իտալիա, Իսպանիա, Ֆրանսիա, Իսրայել, Հունաստան, Լեհաստան, Ռուսաստան և այլն): Վերջին 20 տարիների ընթացքում նրա ղեկավարած գիտական խումբը քիմիայի և նյութաբանության բնագավառում միջազգային հիմնադրամների կողմից հայտարարված մրցույթներում շահել է մեկ տասնյակից ավելի դրամաշնորհներ:

Մեծ է պրոֆ. Ս.Լ. Խառատյանի վաստակը երիտասարդ կադրերի պատրաստման գործում: 1998 թվականից նա դասախոսություններ է կարդում ԵՊՀ Քիմիայի ֆակուլտետում: Մեծ թվով ուսանողներ ուսումնառության տարիներին նրա աջակցությամբ ներգրավվել են գիտական հետազոտություններում, որոնց արդյունքները պարբերաբար զեկուցվել են հանրապետական ու միջազգային գիտաժողովներում: Նա ղեկավարել է մոտ 30 մագիստրոսական և 50-ից ավելի դիպլոմային ու ավարտական աշխատանքներ: Այդ գործընթացների արդյունքում պատրաստվել են բարձր

որակավորում ունեցող երիտասարդ գիտական կադրեր, որոնց մի մասը համալրել է Քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտի նրա ղեկավարած լաբորատորիան, ինչպես նաև աշխատում են արտերկրի առաջատար գիտական կենտրոններում: Նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել են 14 թեկնածուական ատենախոսություններ ֆիզիկական և անօրգանական քիմիայի մասնագիտություններով: Ներկայումս ղեկավարում է 2 ասպիրանտի և մեկ հայցորդի աշխատանք:

Իր գիտական գործունեության ընթացքում պրոֆ. Ս.Լ. Խառատյանն արժանացել է ՀՀ ԳԱԱ և ԿԳՆ պատվոգրերի և մեդալների, ՌԴ ԳԱ Չեռնոգոլովկայի գիտական կենտրոնի և ԲԻՍ միջազգային ասոցիացիայի դիպլոմի և մեդալի՝ գիտության ու կրթության բնագավառում ներդրման համար, 2008 թ. նրան շնորհվել է ՀՀ նախագահի մրցանակ բնագիտության բնագավառում:

Պրոֆ. Ս.Լ. Խառատյանը ակտիվորեն զբաղվում է նաև գիտակամակերպչական գործունեությամբ: Նա որպես կազմկոմիտեի անդամ ակտիվ մասնակցություն է ունեցել մի շարք միջազգային գիտաժողովների կազմակերպմանը: Դրանցից են ԲԻՍ պրոցեսներին նվիրված 14 միջազգային գիտաժողովները (1991-2017թթ.), CIMTEC միջազգային կերամիկական կոնգրեսները (Իտալիա, 2006, 2010, 2014, 2016, 2018), հայ-իսրայելական գիտաժողովը (Հայաստան, 2005), «Ոչ իզոթերմ երևույթներ և պրոցեսներ» միջազգային գիտաժողովը (Հայաստան, 2006): Նա հանդիսանում է Intern. Journal of SHS միջազգային ամսագրի խմբագրական կոլեգիայի անդամ (1995թ.-ից), «Տեխնոլոգիական այրում և նյութաբանություն» Հիմնադրամի հիմնադիր անդամ և գործադիր տնօրեն (2004-2012), ԲԻՍ միջազգային ասոցիացիայի հիմնադիր խորհրդի անդամ և Հայաստանի ներկայացուցիչ (2003թ.-ից), «Հայաստանի քիմիական հանդեսի» գլխավոր խմբագրի տեղակալ (2008 թ.-ից):

Ներկայումս ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, պրոֆ. Ս.Լ. Խառատյանը իր ղեկավարած գիտական խմբերով հաջողությամբ շարունակում է Քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտում և Երևանի պետական համալսարանում զարգացնել բարձրջերմաստիճանային ինքնատարածվող սինթեզի ուղղությամբ տարվող գիտական և կիրառական նշանակության աշխատանքները:

Մ ԳԱԱ «Քիմիական և Երկրի մասին գիտությունների» բաժանմունքը, Մ ԳԱԱ Ա.Բ. Նալբանդյանի անվ. Քիմիական ֆիզիկայի ինստիտուտը, «Նայասրանի քիմիական հանդեսի» խմբագրական կոլեգիան և հանրապետության քիմիական հասարակությունը սրտանց շնորհավորում են Սուրեն Լևոնի Խառատյանին հորեկյանի առթիվ՝ մատուցվող նրան անսպառ եռանդ, ակրիվ արեղծագործական աշխատանք և բարօրություն: